

אבל דוקא באופן שהחזק נעשה לפני שקבע הצינור או הדף, בקרקע, אך לאחר שקבעו – כשר, שכן היא דעת כל הפוסקים עפ"י סוגיתנו. מלבד הגמ"ר (קדושין פ"ג). אמנם בצינור אופקי שאינו משופע, אולי יש לחוש אף בגומא שנתהוותה אח"כ, שמא כל המים הבאים למקוה יעברו דרך מקום הקיבול, ואז יהיה כולו שאוב. – עפ"י אג"מ שם.

וע"ע בענינים אלו: 'טהרת המים' כא; שו"ת משנת ר' אהרן כג; שו"ת דובב מישרים ח"א קד; שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א קח קט וה"ב צב; חו"א חו"מ לקוטים, כא; או"ח כא, יב; אור שמח – מקואות ו,ו; ערוך השלחן יו"ד רא, סב ואילך; קהלות יעקב – ב"ב לא).

דף סז

'המוכר את החצר, מכר בתים בורות שיחין ומערות' – מדברי הרשב"ם (כאן ולעיל סה:) נראה שסיבת החילוק בין מוכר בית שלא מכר את הבור, ובין מוכר את החצר, שמכר את הבור – לפי שהבור טפל לחצר הגדולה אך אינו טפל לבית.

ובמאירי מובא טעם אחר – מפני שדרכן של אלו להיות בחצר, ואין חצר זולת אלו, על הרוב, אבל בתים – אין דרך רוב בתים בכך. (נראה שגם לטעם זה, אף בורות שבתוך הבתים בכלל מכירת החצר, ולא רק הבורות שבחצר, כיון שסתם חצר יש לה בורות, שוב כל בור בכלל מכירתו).

והרשב"א כתב טעם אחר: הבית חלוק בתשמישו מן הבור ולכן אין הבור בכלל הבית, אבל החצר והבור – תשמישן שוה, שבשניהם מכבסין ומשקין הבהמות וכדו'.

ר"א אומר: המוכר את החצר לא מכר אלא אורה של חצר' – הרשב"א בתשובה (בח"ב כד) האריך להוכיח שהמוכר 'חצר' סתם, אינו קונה עומק ורום, כל שלא פרש אותם במכירתו, וכדין המוכר את הבית. וכך הוא כותב בתוך דבריו:

'ואומר אני שלא מצאתי מקום ליסמך עליו, שיהא הרום קנוי בחצר יותר מן הבתים, בסותם. והרי אני מזנב אחר כל הדקדוקים שאתה יכול לדקדק על דין זה, ועל כל אשר דקדקו עלי רבותי: אם תדקדק עלי מפני... ואם תדקדק מלשונו של ר' אליעזר דמתניתין דאמר 'לא מכר אלא אורה' – גם זה אינו, דלשון 'אורה' מושאל הוא ומשמש ב' רשויות: יש לך 'אורה' שהוא לשון רום, כדמתרגמינן 'אשר תעוף בשמים' (דברים ד, יז) – דפרח באורה. ואמרו ז"ל (תניגה טו:): 'מגדל הפורח באורה'; 'הקולט מן האורה' (ב"מ קב.), ויש לך 'אורה' שהוא מקום פנוי, כמו שאמרו (כצ"ל): ב' שיתין שאמרו, הן ואורה, ומאלה רבים. וזה שבמשנתנו מהם, כלומר, לא מכר אלא רחבה של חצר ולאפוקי מרבנן שאמרו מכר בתים. ובירושלמי אמרו: לא מכר אלא מילוסא של חצר – דהיינו רחבה...!'

ת"ר המוכר את החצר, מכר בתים החיצונים ובתים הפנימיים' – בתים פנימיים' – שאין להם פתח לחצר עצמה אלא לבתים אחרים הפתוחים לחצר. (ריטב"א. ושם כתב שאפילו יש להם פתח נוסף לחוץ, מכורים, ואף כשרוב שימוש בפתח החיצון, ולא חילקו אלא בחנויות. וע' תורי"ד ומאירי).

'כי פליגי דאמר ליה דרתא... – כמה מן המפרשים נטו ממש"כ רשב"ם שלפי לשון זו, אם מכר לו 'חצר' – הכל מודים שלא מכר את הבית – שזוה הפך מן המשמעות הפשוטה של המשנה – 'המוכר את החצר...!', אלא כתבו שללשון זו, המחלוקת היא בין ב' דרתא' בין ב' חצר'. (ע' רש"ש; חדושים ובאורים).

'כי פליגי דאמר ליה 'חצר', מר סבר: חצר – אוירא משמע, ומר סבר כחצר המשכן' –
 הרמ"ה (ועוד, ודלא כרשב"ם) פרש: שמצינו שהתורה קראה 'חצר' לחצר שהמשכן פתוח לתוכו, אבל
 חצר לבדה ללא בית הפתוח אליה – לא נקרא 'חצר'. (ועל פרוש הרשב"ם הקשה, הלא אין כתיב
 'מאה אמות אורך ברוחב חמשים' אלא 'ורוחב', שמנה את אורכו לחוד ואת רחבו לחוד, ואינו מן
 הנמנע שהמשכן שבאמצע אינו בכלל החשבון).

'מכר לו חולסית ומצולה, החזיק בחולסית לא קנה מצולה. החזיק במצולה לא קנה
חולסית... ואיכא דאמרי...' – 'לכאורה כל הקשר הוא על ידי שהזוכר בית החולסית למעלה.
 אולם יתכן דנפקא מינה למצולת דגים שבחצר, האם היא נמכרת עמה (לרבנן), דתליא בהנך תרי
 לישני דרבא. ועיין.

ונראה דחולסית ומצולה דווקא קאמר (בלישנא קמא), דזה ביבשה וזה שייך לים. ושתי סדנות הן
 לים וליבשה, כדמצינו לענין כמה דברים שעולמות בפני עצמן הן, ומה שיש בזה יש בזה וכו', אבל
 שאר שימושי קרקע מתאחדים (וכן לענין מכירת החצר כנ"ל). ועיין'. (מרע"כ)

(ע"ב) 'זאת המפרכות' – יש מפרשים: כלים המניחים בתוכם את הזיתים הכתושים – המפורכים.
 (עפ"י לשון הרמב"ם – מכירה כה, ז; טשו"ע חו"מ רטו, ב ובדרישה וסמ"ע שם).

'בין כך ובין כך לא מכר לא את העבירין ולא את השקין ולא את המרצופין' – ברייתא זו
 חולקת על משנתנו, וקיימא לן כמתניתין, שבזמן שאמר 'הוא וכל מה שבתוכו' – כולן מכורין.
 (ריטב"א, רא"ש. וברשב"ם משמע שאין כאן מחלוקת. וכנראה גירסה אחרת היתה לו – ע' רש"ש ובהגהות ר' שמחה
 מדעסויא. והרמ"ה כתב שהברייתא חולקת על המשנה גבי 'עבירין, וגלגל וקורה' ומשמע שגרס את שלשתם בברייתא.
 וכן גרס ר"י בן חכמון).

'שלא נקרא בית הבד אלא על שום קורה' – שה'בד' היא הקורה הכבדה שבה כובשים את
הזיתים. וגם חכמים מודים לכך, אלא שהם סוברים ש'בית הבד' מכר לו – לא 'בד' עצמו. (עפ"י רמ"ה.
וע"ש בטעם הדבר שמכר את הים, הממל והבתולות, ולא מכר את השאר – שכלים אלו ניתן להשיגם בוול ובעל בית
הבד רוכשם ואינו שואלם מאחרים. וע"ע בפסקי ריא"ז.
 ולא הבנתי שיטת התוס', שנראה לכאורה מדבריהם שאת הבד עצמו ודאי שמכר. וצ"ל לשיטתם ה'בד' אינו הקורה
 דמתניתין. וצ"ב).

דף סח

באורי פשט ולשון

'דאי כמקרקעי דמי ניזדבן אגב מתא' – 'כמקרקעי' הכוונה שדינם כקרקעות ולא
כמטלטלין לענין מכירת העיר. וכן כשאמר 'מטלטלי מכורין לך' – אין בכלל זה עבדים. לענין זה
נחשבים כ'מקרקעי', ואולם אם מכר 'קרקעות' – אין העבדים בכלל. (עפ"י נמו"י להלן קג).

'מאי סנטר... איכא דאמרי...' – מבואר בגמרא ששני הפירושים של 'סנטר' תלויים בבאור 'בית
 השלחין' דמתניתין – שדות לבן שמחויץ לעיר או גינות העיר.

דפים סה – טו

- קכד. א.** כלי תלוש שקבעו וחיברו לקרקע – האם עדיין שם כלי עליו או לא?
ב. צינור שקבעו ולבסוף חקקו (– שעשה בו בית קיבול לצרורות ועפר וכדו') – האם הוא מקבל טומאה ופוסל את המקוה?
ג. כוורת דבורים והדבש שבתוכה – האם דינם כקרקע או כמטלטלין?

א. מחלוקת ר' אליעזר וחכמים; לדעת ר"א 'כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע', ולכן צנור שחקקו וקבעו באדמה – אינו פוסל את המקוה, וכן דף של נחתומין שקבעו בכותל – טהור (אפילו מטומאות דאורייתא). ואם חישב על מי גשמים שידיחו את האיציטרוביל או כלי אחר המחובר לקרקע – אינם מכשירים את הזרעים, (שלא היתה כאן ניהותא בדבר התלוש). (וכתב רשב"ם בשם ר"ח שהלכה כמותו. ואולם הרמב"ם פסק לענין דף שקבעו בכותל, שטמא, כחכמים. וע' בשו"ת רעק"א לט).
 ב. שנו בבביתא שאינו פוסל את המקוה. והעמידוה אליבא דרבנן ורק בשאיבה דרבנן, אבל כלפי דינים דאורייתא – דינו ככלי. ולדעת ר' אליעזר – לעולם דינו כקרקע ואינו מקבל טומאה.
 ג. לר' אליעזר דינה כקרקע לענין הדינים דלהלן: דרכי הקנינים, כתיבת פרוזבול, טומאה ותלישה בשבת. (מדכתיב 'ביערת הדבש'). לחכמים דינה כדבר המטלטל.
 (וכתבו התוס' שלר' אליעזר דינה כקרקע אפילו אינה מחוברת לקרקע. ואפילו מונחת באויר ע"ג יתדות. אלא שבאופן זה, כל הנידון הוא רק על הדבש, שדינו כמחובר, אבל הכוורת עצמה – דינה ככלי. אך אם היא מחוברת בטיט לקרקע – תליא בפלוגתא דר"א וחכמים בנידון כלים שחברן לקרקע, כדלעיל.
 ואולם לענין טומאה – דוקא כשמונחת במקומה, אבל כשאינה במקומה גזרו טומאה דלמא אתי לאחלופי בשאר כלים שבבית).
 (להלכה – אסור לרדות דבש מן הכוורת בשבת. ע' או"ח שכא, יג).

דפים טז – טח

- קכה.** מה כוללות המכירות דלהלן? –
א. מכירת 'חצר'.
ב. מכירת 'בית הבד'.
ג. מכירת 'מרחץ'.
ד. מכירת 'עיר'.

א. לתנא קמא, (וכן הלכה), המוכר את החצר, מכר גם את הבתים שבה, הפנימיים והחיצוניים, וכן את הבורות, שיחין ומערות, ואת בית החולסאות וחנויות הפתוחות לתוכה, ואפילו פתוחות גם למקום אחר – ובתנאי שרוב תשמישיהן לחצר. לדעת ר' אליעזר לא מכר אלא אוירה של חצר.
 אבל לא קנה את המטלטלין שבחצר. ואם אמר לו 'היא וכל מה שבתוכה' – כולם מכורים (כל כלי תשמישו, מלבד 'חיטי ושערי'. רשב"ם). מלבד המרחץ שבתוכה או בית הבד, שאינם כלולים במכירת החצר.
 ללשון אחת בגמרא, מחלוקתם כשמכר לו בלשון 'דרתא' (תרגום של 'חצר' בארמית), אבל אם אמר לו 'דירתא', מודה ר"א שמכר גם את הבתים. (וכתב רשב"ם שללשון זו, אם מכר 'חצר' – הכל מודים שלא מכר אלא את

השטח החשוף ולא את הבתים. ויש שחלקו). וללשון שניה בגמרא, כשמכר 'דרתא' – מודה ר"א לחכמים, ומחלוקתם ב'חצר'. (וכן הלכה).

ב. מכר את כל הכלים הקבועים שם: הים, הממל, הבתולות, הנסרים (אשר סביב הזיתים, שלא יתפורו בהכביד עליהם הקורה. רשב"ם), היקבים, המפרכות, ריחים תחתונות. ולדעת ר' אליעזר: גם את הקורה, שהיא העיקר בבית הבד. (ואין הלכה כדבריו).

אבל לא מכר את העבירים ואת הגלגל ואת הקורה (לת"ק), ריחים עליונה, שקין ומרצופין. שכל אלו אינם כלים קבועים בה. (– רשב"ם. או שאינם זולים, ולעתים הם שאולים ואינם שייכים לבעל בית הבד, רמ"ה).

ואם אמר: 'הוא וכל מה שבתוכו' – כולם מכורים. (וזה לדעת סתם משנתנו, אבל הברייתא חולקת – ע' רא"ש, רמ"ה ועוד. והלכה כמתניתין).

ואם אמר 'בית הבד וכל תשמישיו' – קנה אפילו חנות הנפרדת מבית הבד, שגם שותחים בה שומשמן לצורך בית הבד, ובלבד שהיא בתוך המצרים שמצר לו.

ג. מכר את ה'בתים' המסופחין למרחץ, כגון בית הנסרין ובית היקמין ובית הספלים ובית הוילאות. אבל לא את הכלים המטלטלין; הנסרין, הספלין, הבלגיות (הוילאות).

ואם אמר 'הוא וכל מה שבתוכו' – כולם מכורים. בין כך ובין כך לא מכר את המגורות של מים למיניהן, ואוצרות העצים, (לא את העצים עצמם ולא את בית העצים – לפי שיש בדברים אלו שימושים נוספים, ולא רק לצורך המרחץ. רשב"ם).

ואם אמר 'בית המרחץ וכל תשמישיו אני מוכר לך' – כולם מכורים. (וכשכתב לו מצרים חיצוניים, והם בתוכם. לפירוש רשב"ם שנקטו לעיקר).

ד. מכר לו בתים, בורות שיחין ומערות, מרחצאות ושובכות, בתי-בד, גינות העיר, אבל לא את המטלטלין. ורשב"ג הוסיף שמכר גם את ה'סנטר'. (וכן דעת ר' יהודה). ונחלקו הדעות בגמרא מהו 'סנטר' – אם הכוונה לעבד הממונה לפקח על תחומי השדות (ועל מסייהם. וי"א: שומר העיר), אבל השדות עצמן שמסביב לעיר – גם לת"ק מכורים. או שמה מחלוקתם על השדות, אבל העבד לא נמכר.

ובברייתא הוסיף רשב"ג אף שייריה (– שטחים קטנים המרוחקים מהעיר) ובנותיה. (ואמנם ר' יהודה חולק. וכן סובר שסופר המלך ('אנקולמוס' – אינו מכור).

(הלכה כת"ק. וכדעה שהשדות שמסביבותיה – מכורין. ריד, ד).

וכן החורשין הסמוכין לה ופתוחים אליה, וכן הביבין למיניהם שפתחם מופנה אליה, וכן חלקי העיר המופרדים, גם כשחלק אחד בים ואחד ביבשה – מכורין.

ובזמן שאמר 'היא וכל מה שבתוכה' – כל המטלטלין שבה מכורין, ואפילו בהמה ועבדים דנידי. (וכ"ש חטין ושעורין. רשב"ם).

דפים סח – סט

קכו. מהם העקרונות בסיווג הדברים הכלולים במכירת שדה?

כל דבר שהוא מיועד באופן קבוע לשימוש השדה, אע"פ שאינו מחובר לקרקע, כגון אבנים הסדורות לגדר או אבני הכבדה לעומרים וכיוצ"ב – נכלל במכירת השדה. אלא שר' מאיר מוסיף שאפילו אותם שימושים אינם מזוונים ומוכנים מיד לשימוש השדה – מכורים, וחכמים חולקים, (כמפורט בגמרא).

תבואה המחוברת לקרקע, אפילו עומדת להקצר (והריטב"א כתב שעדיין משתבחת היא מהקרקע), וכן שאר עצים